Studia Teologiczno-Historyczne
Śląska Opolskiego 46 (2026), nr 1
DOI: 10.25167/sth.6307

Michał Widera
Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego
https://orcid.org/0000-0002-7849-8887
michal.widera@uni.opole.pl

Pielgrzymka papieża Franciszka na Jasną Górę w 2016 r.

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest opis przygotowań diecezjalnych oraz przebiegu pielgrzymki papieża Franciszka do sanktuarium jasnogórskiego 28 lipca 2016 r. Wydarzenie to wpisało się w ogólnonarodowe dziękczynienie za dar 1050-lecia Chrztu Polski oraz było powiązane z obchodami Światowych Dni Młodzieży w Krakowie. Podstawę źródłową badań stanowi dokumentacja Kurii Metropolitalnej w Częstochowie, materiały komitetów organizacyjnych oraz nauczanie Ojca Świętego. Analiza historyczno-teologiczna pozwoliła ukazać ewolucję papieskich podróży apostolskich do Częstochowy na tle przemian ustrojowych i społeczno-politycznych. W artykule omówiono logistyczny wymiar wydarzenia oraz unikalny charakter homilii papieskiej, opartej na teologii małości, bliskości i konkretności Boga. Wizyta ta różniła się od dotychczasowych pielgrzymek następców św. Piotra, które posiadały charakter narodowo-państwowy. Mimo ścisłego nawiązania do roli Jana Pawła II i wydarzeń z przeszłości Polski, była ona związana z modelem duszpasterstwa opartym na bezpośrednim, wspólnotowym wymiarze wiary.

Słowa kluczowe: papież Franciszek, Jasna Góra, Częstochowa, Światowe Dni Młodzieży, Chrzest Polski, historia współczesna Polski.

Abstract

The Pilgrimage of Pope Francis to the Jasna Góra Monastery in 2016

The subject of the article is the description of diocesan preparations and the course of Pope Francis's pilgrimage to the Jasna Góra Monastery on July 28, 2016. This event was part of the national thanksgiving for the gift of the 1050th anniversary of the Baptism of Poland and was linked to the celebration of World Youth Day in Kraków. The source base for the research consists of documentation from the Metropolitan Curia in Częstochowa, materials from organizing committees, and the teachings of the Holy Father. The historical and theological analysis allowed for showcasing the evolution of papal apostolic journeys to Częstochowa against the backdrop of political, social, and economic transformations. The article discusses the logistical dimension of the event and the unique character of the papal homily, which was based on the theology of God's littleness, closeness, and concreteness. This visit differed from previous pilgrimages of the successors of St. Peter, which had a national-state character. Despite clear references to the role of John Paul II and Poland's historical heritage, it presented a pastoral model based on a direct, communal dimension of faith.

Keywords: Pope Francis, Jasna Góra, Częstochowa, World Youth Day, Baptism of Poland, contemporary history of Poland.

Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze od stuleci stanowi duchowe centrum narodu polskiego, determinując jednocześnie tożsamość religijną (archi)diecezji częstochowskiej powołanej do istnienia w 1925 r. Analiza historyczna papieskich podróży apostolskich do Częstochowy pozwala dostrzec, jak dynamicznie ewoluowały relacje między Stolicą Apostolską a Kościołem w Polsce w obliczu transformacji ustrojowych i społeczno-politycznych przełomu XX i XXI w. Wizyty apostolskie św. Jana Pawła II oraz Benedykta XVI przede wszystkim sankcjonowały duszpasterski i mariologiczny wymiar tego miejsca w kontekście europejskim. Z kolei pielgrzymka papieża Franciszka z 2016 r. wpisała się w ogólnonarodowe dziękczynienie za dar 1050-lecia Chrztu Polski oraz była związana z obchodami globalnego wydarzenia, jakim były Światowe Dni Młodzieży.

Celem artykułu jest szczegółowa rekonstrukcja przygotowań diecezjalnych oraz przebiegu wizyty biskupa Rzymu na Jasnej Górze 28 lipca 2016 r. W oparciu o dokumentację opracowaną przez Kurię Metropolitalną w Częstochowie, materiały komitetów organizacyjnych oraz nauczanie Ojca Świętego, podjęto próbę szczegółowego ukazania przygotowań i przebiegu pielgrzymki papieża Franciszka do Częstochowy.

1. Z przeszłości pielgrzymek papieskich na Jasną Górę

Jasna Góra w dziejach narodu polskiego oraz samej diecezji częstochowskiej zajmuje szczególne miejsce. Utworzeniu tej jednostki kościelnej towarzyszyły argumenty ściśle związane z obecnością częstochowskiego klasztoru Paulinów, do którego na przestrzeni dziejów pielgrzymowały tłumy wiernych z różnych stron kraju i spoza jego granic. Jednym z pątników do tamtejszego sanktuarium był wizytator apostolski na prowincję warszawską – Achille Ratti, późniejszy papież Pius XI, który odwiedził Jasną Górę 15 lipca 1918 r. podczas swojej pierwszej podróży poza Warszawę[1]. Wielkie znaczenie sanktuarium jasnogórskiego jako przestrzeni najcięższych prób i konfrontacji dziejowych Polaków dostrzegali również inni następcy św. Piotra. Wyrazem ich głębokiej pobożności maryjnej i w uznaniu dla tego unikalnego *genius loci* stały się pielgrzymki papieskie.

Pierwsza z nich miała się odbyć w dniach 2–4 maja 1966 r. podczas centralnych obchodów Milenium Chrztu Polski. Wówczas do sanktuarium pragnął przybyć papież Paweł VI. Ówczesne władze komunistyczne zajęły w tej sprawie negatywne

[1] 1918. „Częstochowa. Przyjazd J.E. Wizytatora Apostolskiego". Kronika Diecezji Kujawsko-Kaliskiej 12 (12): 219–220.

stanowisko. W zastępstwie biskupa Rzymu uroczystościom przewodniczył jako legat papieski Prymas Tysiąclecia – kard. Stefan Wyszyński. Wydarzenia te stały się impulsem do podjęcia w kraju walki o wolność religijną, a symbolem oporu pozostał pusty tron papieski przyozdobiony kwiatami. Później władze odrzuciły nawet propozycję, by papież przybył wyłącznie na przewodniczenie Mszy św. na Jasnej Górze w Boże Narodzenie 1967 r.[2]

Zamiary papieża Pawła VI dotyczące modlitwy następcy św. Piotra przed obrazem Czarnej Madonny zostały kilkukrotnie zrealizowane przez Jana Pawła II, który wzrastał w atmosferze intensywnego kultu maryjnego, a jako metropolita krakowski utrzymywał zażyłe relacje z biskupem częstochowskim i Jasną Górą. Pierwsza pielgrzymka papieża do częstochowskiego sanktuarium odbyła się w dniach 4–6 czerwca 1979 r. pod hasłem: *Gaude Mater Polonia*. Wówczas wypowiedział pamiętne słowa o tym, że:

> Na Jasnej Górze bije serce Polski w sercu Matki[3]

Wizyta ta zbiegła się z ogólnokrajową peregrynacją kopii cudownego obrazu Matki Bożej Częstochowskiej. Kolejne dekady przynosiły spotkania osadzone w konkretnych realiach historycznych. W dniach 18–19 czerwca 1983 r., w trudnym okresie zawieszenia stanu wojennego, papież przybył pod hasłem „Pokój Tobie, Polsko – Ojczyzno moja", by dopełnić przesunięty o rok jubileusz 600-lecia obecności cudownego obrazu w Częstochowie. Wówczas, jako wotum wdzięczności za ocalenie życia, złożył na ręce paulinów zakrwawiony pas z zamachu z 13 maja 1981 r. Wizyta ta umocniła Jasną Górę jako miejsce dla pokojowej rewolucji robotników zjednoczonych pod sztandarem „Solidarności". Kilka lat później, 12 czerwca 1987 r., w ramach II Krajowego Kongresu Eucharystycznego, papież odbył trzecią, krótką wizytę. Celebrował wówczas Mszę św. w Kaplicy Cudownego Obrazu, kierując do wiernych orędzie moralne wzywające do ochrony życia poczętego i walki z wadami narodowymi. Najbardziej uniwersalny i ponadnarodowy

---

[2] Szczepan Zachariasz Jabłoński. 2004. *Jasna Góra bliska i daleka. Ze studiów nad Sanktuarium Narodowym*. Jasna Góra – Częstochowa: Poligrafia Inspektoratu Towarzystwa Salezjańskiego, 41–42; Jarosław Durka. 2021. *Władze Polski „ludowej" wobec Jasnej Góry w latach 1945–1989*. Warszawa – Katowice: Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 216–220.

[3] Zygmunt Zieliński. 1999. *Papiestwo i papieże dwóch ostatnich wieków*. Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX, 518–519; Jan Związek. 2009. *Rzeczywistość historyczna w kazaniach*. Częstochowa: Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, 666–677; Wojciech Zyzak. 2018. Jasna Góra Jana Pawła II. W *Jasnogórska Matka i naród. Z Bogurodzicą ku polskiej wolności myśli i czynu. Ogólnopolska konferencja w 100. rocznicę odzyskania niepodległości i spotkanie kustoszów sanktuariów polskich, Jasna Góra, 22–23 października 2018 roku*. Red. Marek Chmielewski, 46–47. Częstochowa: Polskie Towarzystwo Mariologiczne.

wymiar miała pielgrzymka w dniach 14–16 sierpnia 1991 r., gdy w Częstochowie odbyły się VI Światowe Dni Młodzieży. Po upadku „żelaznej kurtyny" Jasna Góra stała się miejscem, gdzie Kościół po raz pierwszy zamanifestował jedność, „oddychając dwoma płucami" – Wschodu i Zachodu. Papież nadał wówczas Częstochowie miano „miasta teologicznego i mariologicznego", a symbolem trwałego zakorzenienia struktur kościelnych w tym regionie stało się poświęcenie przez Jana Pawła II nowego gmachu Wyższego Seminarium Duchownego w dniu 15 sierpnia 1991 r.

W schyłkowym okresie pontyfikatu papież jeszcze dwukrotnie odwiedził Częstochowę. 4 czerwca 1997 r., w ramach obchodów 1000-lecia śmierci św. Wojciecha, odbył krótką, zaledwie 3-godzinną wizytę, dziękując przed obliczem Czarnej Madonny za 50 lat swojego kapłaństwa i zawierzając Maryi nadchodzące trzecie tysiąclecie. Z kolei ostatni jego pobyt na Jasnej Górze nastąpił 17 czerwca 1999 r. podczas VII pielgrzymki do Ojczyzny. Choć Częstochowa nie znajdowała się w pierwotnych planach podróży, papież podjął nagłą decyzję o przyjeździe, by osobiście pożegnać się z sanktuarium. Odśpiewane wówczas pod jasnogórskim szczytem wzruszające słowa: „O Maryjo, żegnam Cię" zamknęły osobiste pielgrzymowanie Jana Pawła II na Jasną Górę[4].

Jego bezpośredni następca jeszcze jako Joseph Ratzinger miał głębokie, osobiste więzi z Częstochową. Pierwszy raz odwiedzał sanktuarium w 1979 r., ponownie w 1980 r. z delegacją niemieckiego episkopatu, a w 2002 r. celebrował tu srebrny jubileusz swojej sakry biskupiej. Jako papież Benedykt XVI przybył do Częstochowy 26 maja 2006 r. Jego oficjalna wizyta, odbywająca się pod hasłem „Trwajcie mocni w wierze", miała szczególnie kontemplacyjny i formacyjny charakter, ponieważ Ojciec Święty spotkał się w bazylice i Kaplicy Cudownego Obrazu z polskim duchowieństwem, osobami konsekrowanymi (w tym z zakonami klauzurowymi) i seminarzystami. Odprawiając na szczycie nabożeństwo majowe dla ponad 400 tys. wiernych, Benedykt XVI wygłosił homilię, w której mówił o „szkole Maryi" i trwaniu w Wieczerniku, wzywając kandydatów do kapłaństwa, by utkwili wzrok w Jezusie. Przestrzegał przed relatywizmem i zachęcał ruchy kościelne do dojrzałego wnoszenia mądrości świętych w świat kultury, mediów i polityki. Ważnym gestem pielgrzymki papieskiej było przekazanie Czarnej Madonnie Złotej Róży ofiarowanej dla Jasnej Góry przez Pawła VI w 1966 r., czyli dokładnie 40 lat wcześniej[5].

---

[4] Stanisław Nowak. 2016. „Łaska nawiedzin Kościoła częstochowskiego przez Piotra naszych czasów. Pielgrzymki Ojca Świętego Jana Pawła II i Benedykta XVI na Jasną Górę i do Częstochowy". Veritati et Caritati (6): 334–344.

[5] Michał Widera. 2023. „Pope Benedict XVI's Visit to the Jasna Góra Monastery in 2006". Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego 43 (2): 241–247.

2. Rys biograficzny papieża Franciszka

Jorge Mario Bergoglio urodził się 17 grudnia 1936 r. w Buenos Aires w rodzinie włoskich imigrantów. Ojciec – Mario był księgowym i urzędnikiem kolejowym, a matka – Regina Sivori zajmowała się domem i wychowywaniem pięciorga dzieci. Po ukończeniu technikum przemysłowego w Buenos Aires i uzyskaniu kwalifikacji technika chemika J. Bergoglio podjął decyzję o realizacji powołania kapłańskiego. W tym celu wstąpił do seminarium diecezjalnego w Villa Devoto, ale 11 marca 1958 r. przeniósł się do nowicjatu Towarzystwa Jezusowego w Chile, gdzie studiował nauki humanistyczne, by po powrocie do Argentyny uzyskać licencjat z filozofii (w 1963 r.) oraz teologii (w 1971 r.) w Kolegium św. Józefa w San Miguel. Święcenia kapłańskie przyjął 13 grudnia 1969 r. z rąk abpa Ramona José Castellano, a w 1973 r. złożył śluby wieczyste w zakonie jezuitów. Był m.in. mistrzem nowicjatu i wykładowcą na wydziale teologicznym w San Miguel. W latach 1973–1979 pełnił funkcję prowincjała jezuitów w Argentynie, wykazując głęboką troskę o jedność podzielonego społeczeństwa w okresie brutalnego konfliktu między juntą wojskową a rewolucyjną partyzantką. W latach 1980–1986 był rektorem kolegium w San Miguel. Jego unikalną strukturę myślową ukształtowali wybitni europejscy i argentyńscy mentorzy, w tym: Gaston Fessard, którego analiza *Dialektyki „Ćwiczeń duchowych"* zaszczepiła w nim koncepcję żywej i napiętej wiary, Romano Guardini, od którego przejął kategorię myślenia biegunowego, Alberto Methol Ferré, Hans Urs von Balthasar oraz Amelia Podetti, od której przejął kluczowe przekonanie, że rzeczywistość ulega zmianie, gdy patrzy się na świat z peryferii, czyli z miejsc jego kruchości i cierpienia[6].

W maju 1992 r. papież Jan Paweł II mianował go biskupem tytularnym Auca (w Hiszpanii) i biskupem pomocniczym Buenos Aires. Następnie 28 lutego 1998 r. objął funkcję arcybiskupa metropolity swojego rodzinnego miasta, prymasa Argentyny oraz ordynariusza dla wiernych obrządku wschodniego. Czerpiąc z 20 lat posługi biskupiej w wielomilionowej metropolii, J.M. Bergoglio poświęcił szczególną uwagę wyzwaniom współczesnego społeczeństwa miejskiego, traktując je jako fascynujący kontekst dla chrześcijaństwa. Wskazywał, że współczesne miasta są miejscami wymiany, w których chrześcijanie muszą angażować się w życie oby-

[6] 2013. „Życiorys Jorge Maria Bergoglia". L'Osservatore Romano 34 (5): 4; Franciszek, Carlo Musso. 2025. *Nadzieja. Autobiografia*. Tłum. Anna T. Kowalewska. Warszawa: Świat Książki, 60–61, 72–74, 111–122, 144–147, 162–165, 176–190, 200–203.

watelskie i dbać o inkulturację. Z kolei zdolność widzenia w innych mieszkańcach braci pozwala wierzącym przezwyciężać izolację[7].

W 2001 r. został mianowany kardynałem prezbiterem i przydzielono mu kościół tytularny pw. św. Roberta Bellarmina. Był uczestnikiem konklawe w 2005 r. 13 marca 2013 r. został wybrany 266. następcą św. Piotra i przybrał imię Franciszek, nawiązując do świętego z Asyżu – człowieka ubóstwa i pokoju. Choć krytycy zarzucali mu modernizm, pozostawał głęboko zakorzeniony w autentycznej tradycji „wiernego ludu" Ameryki Łacińskiej. Swój program duszpasterski wyłożył w adhortacji *Evangelii gaudium* (z 2013 r.), promując wizję Kościoła jako „szpitala polowego", który powinien przede wszystkim leczyć rany i głosić Ewangelię. W obliczu globalizacji, która zjednoczyła rynki, ale podzieliła ludzi, Franciszek wskazywał na nadejście „trzeciej wojny światowej prowadzonej w częściach". Niestrudzenie wzywał do dyplomatycznych rozwiązań pokojowych, m.in. na Ukrainie czy w Strefie Gazy. Jego miłość do najmniejszych, osób starszych i dzieci skłoniła go do ustanowienia Światowych Dni: Ubogich, Dziadków i Osób Starszych oraz Dzieci. Ważną częścią jego dziedzictwa pozostało dążenie do pierwotnej prostoty Ewangelii. Przejawiało się to m.in. w jego podejściu do liturgii i formacji liturgicznej, w której kładł nacisk na służbę wspólnocie. Styl duszpasterski i doktrynalny Franciszka nawiązywał do szczególnej wizji Soboru Watykańskiego II, zapoczątkowanej przez Jana XXIII[8].

Podczas jego pontyfikatu Kościół obchodził dwa jubileusze. Bullą *Misericordiae Vultus* z 11 kwietnia 2015 r. papież ogłosił „Nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia". Po raz pierwszy „drzwi miłosierdzia" otwarto również w katedrach na całym świecie, a także w sanktuariach, szpitalach i więzieniach. Z tej okazji powołał misjonarzy miłosierdzia, którym powierzył władzę odpuszczania grzechów, zarezerwowaną zazwyczaj dla papieża. Dziewięć lat później bullą *Spes non confundit* ogłosił „Jubileusz Nadziei" na rok 2025. Odwiedził 66 krajów na wszystkich kontynentach, odbywając 47 podróży apostolskich. Odbył dodatkowo 40 wizyt duszpasterskich w 49 różnych miastach i miejscowościach we Włoszech. Jako biskup Rzymu odwiedził 18 parafii swojej diecezji, koncentrując się przede wszystkim na peryferiach miasta. Dążył do dialogu z muzułmanami i przedstawicielami innych religii. Do najważniejszych dokumentów należą cztery encykliki: *Lumen*

[7] Jorge Mario Bergoglio (Papa Francesco). 2013. *Dio nella città*. Cinisello Balsamo – Milano: Edizioni San Paolo, 5, 18, 32, 36; Krzysztof Ołdakowski. 2026. *Papież Franciszek. Pasterz i prorok*. Kraków: Wydawnictwo WAM, 16–22.

[8] Mássimo Borghesi. 2025. „Papa Francisco. Vivir y pensar en la unidad de los opuestos (1936–2025)". Open Insight 16 (37): 3–6; Gerard Moore i in. 2025. „Pope Francis (1936–2025) – In Memoriam". Pastoral Liturgy 55 (3): 7, 9–10.

fidei (2013 r.), podejmująca temat wiary w Boga; *Laudato si'* (2015 r.), dotycząca troski o stworzenie i odpowiedzialności człowieka w obliczu kryzysu klimatycznego; *Fratelli tutti* (2020 r.), traktująca o ludzkim braterstwie i przyjaźni społecznej; a także *Dilexit nos* (2024 r.), poświęcona kultowi Najświętszego Serca Jezusa. Ogłosił 7 adhortacji apostolskich, 39 konstytucji oraz ogromną liczbę listów apostolskich. Po utworzeniu Sekretariatu ds. Ekonomii oraz Dykasterii: ds. Komunikacji, ds. Świeckich, Rodziny i Życia oraz ds. Integralnego Rozwoju Człowieka, przystąpił do reformy Kurii Rzymskiej, mającej na celu wspieranie skuteczniejszej ewangelizacji. Zmodyfikował procedurę kanoniczną w sprawach o stwierdzenie nieważności małżeństwa oraz zaostrzył przepisy dotyczące przestępstw popełnianych przez duchownych na szkodę osób małoletnich lub bezbronnych. Zwołał 5 zgromadzeń synodu biskupów, z których 3 zwyczajne zgromadzenia ogólne były poświęcone rodzinie, młodzieży i synodalności. Zgromadzenie nadzwyczajne dotyczyło także rodziny, a zgromadzenie specjalne – regionu Amazonii. Kanonizował 942 świętych oraz beatyfikował ponad 1500 czcigodnych sług Bożych. Zwołał 10 konsystorzy, podczas których mianował 163 kardynałów pochodzących z 73 krajów (w 23 przypadkach byli to pierwsi kardynałowie w historii swoich państw). Zmarł 21 kwietnia 2025 r. w Domu Świętej Marty w Watykanie. Został pochowany w papieskiej Bazylice Matki Bożej Większej[9].

3. Diecezjalne przygotowania do pielgrzymki papieża Franciszka na Jasną Górę

Wizyta papieża Franciszka w Częstochowie w dniu 28 lipca 2016 r., będąca elementem pielgrzymki do Polski z okazji Światowych Dni Młodzieży w Krakowie, stanowiła centralną część narodowego dziękczynienia z okazji 1050. rocznicy Chrztu Polski. Przygotowania do tego wyjątkowego wydarzenia rozpoczęły się w archidiecezji częstochowskiej wiele miesięcy wcześniej. W dniach od 14 do 28 marca 2015 r. zorganizowano w Częstochowie peregrynację symboli Światowych Dni Młodzieży – Krzyża Roku Świętego oraz Ikony Matki Bożej *Salus Populi Romani*. Była ona okazją do religijnego zaktywizowania młodego pokolenia, które zaangażowało się w przygotowanie i przebieg peregrynacji, będącej okazją do modlitwy wspólnotowej i osobistej przy znakach towarzyszących ogólnoświatowym dniom młodzieży w poprzednich latach. Poza zorganizowaniem wielu wydarzeń

[9] 2025. Biography of the holy father Francis (2013–2025). https://www.vatican.va/content/francesco/en/biography/documents/papa-francesco-biografia-bergoglio.html (22.07.2026).

w częstochowskich świątyniach krzyż i ikona towarzyszyły również osobom chorym i cierpiącym oraz osadzonym w Areszcie Śledczym w Częstochowie (24 marca). Inicjatywa ta była zbieżna z zachętami i osobistym przykładem papieża Franciszka do podjęcia tzw. eklezjologii peryferii[10].

Ogólnopolski i państwowy charakter dziękczynienia za dar Chrztu Polski silnie rezonował również w granicach archidiecezji częstochowskiej. Wyrazem regionalnego zaangażowania w obchody rocznicowe było nabożeństwo zorganizowane 21 kwietnia 2016 r. w kościele pw. Bożego Ciała w Wieluniu pod przewodnictwem arcybiskupa seniora Stanisława Nowaka, po którym złożono kwiaty przed pomnikiem św. Jana Pawła II. Następnie w dalszej części uroczystości jubileuszowych w Muzeum Ziemi Wieluńskiej odbyła się sesja naukowa, podczas której ks. prof. Jan Związek wygłosił referat pt. *Wieluńskie obchody jubileuszu 1050-lecia Chrztu Polski i powstania państwa polskiego*. Wydarzeniu towarzyszyły koncerty lokalnych chórów, wykonania polskich utworów muzyki średniowiecznej, w tym m.in. *Ave Maria*, *Bogurodzica* i *Gaude Mater Polonia*, a także wystawa pt. „Skarby doliny Prosny" z eksponatami ze zbiorów Muzeum Okręgowego Ziemi Kaliskiej oraz Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk[11].

Kolejnym etapem przygotowań do Światowych Dni Młodzieży, ale również pielgrzymki papieskiej na Jasną Górę, było zorganizowanie w parafiach archidiecezji Parafialnych Kół Światowych Dni Młodzieży, które zrzeszały młodzież (wolontariuszy) i duszpasterzy poszczególnych placówek kościelnych. Celem ich działalności było koordynowanie wszystkich działań związanych z przyjęciem młodzieży z zagranicy i zorganizowaniem jej kilkudniowego pobytu. Wierni archidiecezji częstochowskiej byli przygotowywani na przyjęcie i zakwaterowanie ok. 12 tys. młodych pielgrzymów. Ostatecznie przyjechało znacznie mniej młodzieży, która została przyjęta z wielką otwartością przez rodziny i duszpasterzy. Podczas tzw. „Dni w Diecezjach", które odbyły się w dniach 20–25 lipca 2016 r., zorganizowano wiele wydarzeń modlitewnych i kulturalnych zarówno w poszczególnych parafiach, jak i szerzej – w dekanatach, regionach duszpasterskich i centralnie dla wszystkich pielgrzymów przebywających na terenie archidiecezji. Centralnym wydarzeniem pobytu zagranicznej młodzieży w Częstochowie i okolicznych parafiach stał się „Dzień Jedności" zorganizo-

[10] Wacław Depo. 2015. „List pasterski arcybiskupa metropolity częstochowskiego na czas przygotowania do Światowych Dni Młodzieży «Dar i zadanie»". Wiadomości Archidiecezji Częstochowskiej (dalej: WACz) 89 (1–6): 78; Jacek Molka. 2015. Przygotowanie do przyjęcia symboli Światowych Dni Młodzieży. https://m.niedziela.pl/artykul/14398/Przygotowanie-do-przyjecia-symboli-Swiatowych-Dni-Mlodziezy (21.07.2026).

[11] Jan Związek. 2016. „Obchody jubileuszu 1050-lecia Chrztu Polski w Wieluniu (21 IV 2016 r.)". Rocznik Wieluński (16): 279–282.

wany na Jasnej Górze 23 lipca 2016 r. Wówczas młodzież, zarówno przyjezdna (goście), jak i zrzeszona w kołach ŚDM, zgromadziła się na wspólnej modlitwie w oczekiwaniu na przybycie przed obraz Czarnej Madonny 266. następcy św. Piotra[12].

Bezpośrednim przygotowaniem duchowym wiernych przybywających do sanktuarium jasnogórskiego i łączących się z tym miejscem każdego wieczoru poprzez środki masowego przekazu stała się specjalna nowenna, którą odprawiano od 18 do 26 lipca 2016 r. Rozpoczynała się ona wieczornym Apelem Jasnogórskim, po którym następowały nocne czuwania modlitewne poszczególnych stanów i grup apostolskich, wieńczone Mszą św. o północy[13].

Istotnym elementem wizyty papieża było szczegółowe zaplanowanie celebracji liturgicznych. W tym celu 14 czerwca 2016 r. na Jasnej Górze zorganizowano wizytę studyjną mistrza papieskich ceremonii liturgicznych, ks. prał. Guido Mariniego. W odpowiedzi na dużą liczbę próśb napływających z polskich diecezji strona watykańska wyraziła zgodę na rozszerzenie strefy czynnej koncelebracji Mszy św. z Ojcem Świętym na plac bezpośrednio pod szczytem jasnogórskim. Każda diecezja w Polsce otrzymała prawo delegowania dodatkowych 10 kapłanów, natomiast z samej archidiecezji częstochowskiej przywilejem tym objęto księży dziekanów oraz dziekanów czterech regionów duszpasterskich. Kluczowym warunkiem, od którego ceremoniarz papieski uzależnił rozszerzenie koncelebracji, było zapewnienie sprawnego udzielenia Komunii św. wielu tysiącom wiernych. W tym celu 30 czerwca 2016 r. abp Wacław Depo wydał specjalne zarządzenie, na mocy którego do rozdawania Eucharystii wyznaczono blisko 800 szafarzy. Księża spoza archidiecezji zostali skierowani do rozdzielania Komunii św. w sektorach centralnych na Błoniach, a wszystkich czynnych duszpasterzy parafialnych archidiecezji częstochowskiej i diecezji sosnowieckiej, wspartych przez nadzwyczajnych szafarzy świeckich oraz siostry zakonne posiadające specjalne zezwolenie, skierowano do obsługi w tym zakresie sektorów zewnętrznych, obejmujących okoliczne parki, aleje i place[14].

---

[12] Depo. 2015. „List pasterski arcybiskupa metropolity częstochowskiego na czas przygotowania do Światowych Dni Młodzieży «Dar i zadanie»", 77; 2016. „Archidiecezjalne Biuro ŚDM w Archidiecezji Częstochowskiej". Okólnik Kurii Metropolitalnej w Częstochowie (dalej: OKMCz) (6): 16; Wacław Depo. 2016 „«Nadzieja pokładana w Bogu na wzór Maryi». List pasterski na XIX Niedzielę Zwykłą – 7 sierpnia 2016 r.". WACz 90 (7–12): 117.

[13] Wacław Depo. 2016. „«Wdzięczność zobowiązująca». List pasterski w związku z pielgrzymką ojca świętego Franciszka do Częstochowy, na Jasną Górę". WACz 90 (7–12): 115.

[14] Wacław Depo. 2016. „Zarządzenie z 30 czerwca 2016 r.". OKMCz (7): 2; Andrzej Kuliberda. 2016. „Aktualne informacje dotyczące udziału wiernych i duchowieństwa Archidiecezji Częstochowskiej we Mszy św. sprawowanej przez Ojca Świętego Franciszka na Jasnej Górze w dniu 28 lipca 2016 r.". OKMCz (7): 3.

Zaplanowano, że szafarze wyruszą w wyznaczone rejony z Najświętszym Sakramentem z aż 14 kościołów i kaplic stacyjnych zlokalizowanych wokół Jasnej Góry. Do celów liturgii pod przewodnictwem papieża wyprodukowano unikalną serię okolicznościowych, ceramicznych puszek na komunikanty, z których każda mieściła około 350 hostii. Ponadto każdemu szafarzowi asystował wyznaczony lektor bądź ministrant niosący biały parasol, pełniący funkcję mobilnego baldachimu i drogowskazu dla wiernych pragnących przyjąć Komunię św. Szczegóły logistyczne zostały zatwierdzone podczas specjalnej odprawy organizatorów 19 lipca 2016 r. w gmachu Kurii Metropolitalnej w Częstochowie[15].

Metropolita częstochowski zaapelował do mieszkańców Częstochowy i okolicznych miejscowości o zaangażowanie się w odświętne udekorowanie domów prywatnych, ulic, budynków parafialnych oraz przydrożnych krzyży i kapliczek flagami narodowymi, papieskimi i maryjnymi. Ozdoby te świadczyły nie tylko o wyjątkowości przeżywanego wydarzenia, ale również stanowiły przejaw publicznego wyznania wiary[16].

Skala zgromadzenia liturgicznego – szacowana przez komitety organizacyjne na blisko pół miliona wiernych – nałożyła na administrację publiczną i służby mundurowe wymóg zastosowania nadzwyczajnych procedur bezpieczeństwa. W związku z tym władze miasta Częstochowy, przy wsparciu dotacji celowych z budżetu państwa, zatroszczyły się o modernizację kluczowych dróg dojazdowych, budowę tymczasowych ciągów pieszych oraz zabezpieczenie logistyczne stref publicznych. Decyzją Biura Ochrony Rządu oraz Żandarmerii Watykańskiej wzgórze jasnogórskie wraz z bezpośrednio przylegającymi Błoniami zostało objęte statusem strefy „zero". Wstęp na ten teren w dniach poprzedzających oraz w samym dniu celebracji był rygorystycznie kontrolowany i dozwolony wyłącznie za okazaniem imiennych przepustek wydanych przez Biuro Ochrony Rządu. Bezpieczeństwa w mieście i na szlakach komunikacyjnych strzegło ok. 8 tys. policjantów, wspieranych przez formacje Wojska Polskiego, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej oraz Straży Miejskiej. Zaplecze medyczno-ratunkowe zabezpieczało 26 stacjonarnych i mobilnych zespołów wyjazdowych oraz 3 śmigłowce Lotniczego Pogotowia Ratunkowego[17].

---

[15] Kuliberda. 2016. „Aktualne informacje dotyczące udziału wiernych i duchowieństwa Archidiecezji Częstochowskiej we Mszy Świętej sprawowanej przez Ojca Świętego Franciszka na Jasnej Górze w dniu 28 lipca 2016 r.", 4–5.

[16] Depo. 2016. „«Wdzięczność zobowiązująca». List pasterski w związku z pielgrzymką ojca świętego Franciszka do Częstochowy, na Jasną Górę", 115.

[17] 2016. „Informacje dotyczące udziału wiernych i duchowieństwa w uroczystościach pod przewodnictwem Ojca Świętego Franciszka na Jasnej Górze w dniu 28 lipca 2016 r.". OKMCz (6): 3.

Ze względu na ograniczenia wałów klasztornych organizatorzy podjęli decyzję o rozszerzeniu strefy dla pielgrzymów o dodatkowe sektory zlokalizowane, poza czterema głównymi na Błoniach, również w podjasnogórskich parkach, pasażu, wzdłuż III Alei Najświętszej Maryi Panny i na Placu Biegańskiego. Wszystkie te przestrzenie zostały w pełni zintegrowane za pomocą profesjonalnego systemu nagłośnieniowego oraz wielkogabarytowych telebimów transmisyjnych[18].

Zgodnie z praktyką poprzednich pielgrzymek Jana Pawła II i Benedykta XVI na potrzeby nabożeństw z udziałem Franciszka ojcowie paulini zlecili zaprojektowanie i wykonanie dwóch nowych tronów papieskich. Pierwszy z nich zainstalowano wewnątrz kaplicy Cudownego Obrazu, gdzie miało dojść do osobistej modlitwy Ojca Świętego, a drugi ustawiono na ołtarzu polowym na szczycie jasnogórskim[19].

4. Przebieg pielgrzymki papieża Franciszka

28 lipca 2016 r., w oczekiwaniu na Mszę św. pod przewodnictwem 266. następcy św. Piotra na Błoniach Jasnogórskich, w pobliskich parkach i Alei Najświętszej Maryi Panny zgromadziło się według różnych szacunków ok. 200–400 tys. wiernych, którzy od 2.00 nad ranem poddawali się procedurom bezpieczeństwa. Wydarzenie to było połączone z narodowym i historycznym wymiarem dziękczynienia za 1050. rocznicę Chrztu Polski oraz uniwersalnym przesłaniem trwającego wówczas w Kościele „Nadzwyczajnego Jubileuszu Miłosierdzia". Od świtu na szczycie jasnogórskim czas oczekiwania wypełniły modlitwy oraz koncert argentyńskiego tanga w wykonaniu bpa Antoniego Długosza oraz akordeonisty Marcina Wyrostka z zespołem, co nawiązywało do upodobań Franciszka. Wśród pielgrzymów czekających na spotkanie z papieżem była m.in. grupa osób bezdomnych, wykluczonych społecznie oraz podopiecznych częstochowskiej Fundacji św. Barnaby. Towarzyszyła im młodzież z Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży, która nie mogła wyjechać na centralne obchody Światowych Dni Młodzieży do Krakowa. Osoby bezdomne przyniosły ze sobą samodzielnie namalowany obraz o wymownym tytule „Dyskretna rozmowa", na którym przed-

[18] 2016. „Informacje dotyczące udziału wiernych i duchowieństwa w uroczystościach pod przewodnictwem Ojca Świętego Franciszka na Jasnej Górze w dniu 28 lipca 2016 r.", 5.

[19] 2016. Jasna Góra. Nowe trony dla papieża. https://idziemy.pl/kosciol/jasna-gora-dwa-nowe-trony-dla-papieza (21.07.2026); Angelika Sitek. 2016. Franciszek na Jasnej Górze – Bóg jest konkretny. https://fiat.fm/info/franciszek-na-jasnej-gorze-bog-jest-konkretny/ (21.07.2026).

stawiono bł. Matkę Teresę z Kalkuty szepczącą do ucha papieżowi Franciszkowi słowa: „Nie zapomnij o ubogich”[20].

Gwałtowne pogorszenie warunków atmosferycznych i obfite opady deszczu 27 lipca wymusiły nagłą zmianę watykańskich planów logistycznych. Rezygnując z planowanego wcześniej transportu śmigłowcem z Krakowa, papież Franciszek przyjechał do Częstochowy kolumną samochodową. Około godziny 9.15 wiozący go Volkswagen Golf dotarł na wzgórze klasztorne, a następnie Ojciec Święty przesiadł się do otwartego pojazdu typu papamobile i przejechał powoli między sektorami, witając rozentuzjazmowany, wielotysięczny tłum wiernych. Na klasztornym dziedzińcu na papieża czekał cały jasnogórski konwent zakonników wraz z generałem zakonu paulinów – o. Arnoldem Chrapkowskim. Na trasie przejścia były ustawione wózki inwalidzkie z chorymi. Papież Franciszek zatrzymał się na dłuższą chwilę przy niepełnosprawnej dziewczynce[21].

Bezpośrednio po przekroczeniu bram klasztornych papież udał się do kaplicy Cudownego Obrazu. Najpierw powitał go generał zakonu, który powiedział:

> Razem z Waszą Świątobliwością, widzialną Głową Kościoła, chcemy zawierzyć Maryi siebie oraz Kościół powszechny, naszą ojczyznę w 1050. rocznicę jej chrztu, jak również młodych całego świata[22].

Prywatna modlitwa Franciszka przed wizerunkiem Czarnej Madonny rozpoczęła się od brzmienia fanfar i powolnego podniesienia zasuwy zakrywającej obraz Matki Bożej Częstochowskiej. Zwyczajem swoich poprzedników Franciszek złożył w darze złotą różę, będącą najwyższym papieskim odznaczeniem dla miejsc kultu maryjnego. Było to trzecie tego typu wotum w historii częstochowskiego sanktuarium – po Złotej Róży Jana Pawła II z 1979 r. oraz róży Pawła VI, którą w 2006 r. przekazał Benedykt XVI. W dowód wdzięczności zakon ojców paulinów podarował papieżowi wierną kopię cudownego obrazu oraz użyty następnie do liturgii kielich mszalny z trzema medalionami, na których wygrawerowano wizerunek Matki Bożej Częstochowskiej, herb zakonu paulinów oraz oficjalny herb papieski. W *Księdze Pamiątkowej* Franciszek zapisał wówczas następujące słowa:

---

[20] Depo. 2016. „«Wdzięczność zobowiązująca». List pasterski w związku z pielgrzymką ojca świętego Franciszka do Częstochowy, na Jasną Górę”, 113; Katarzyna Woynarowska. 2016. „Prostota, bliskość, pokora przybliżają niebo”. Niedziela (32): 59–61; 2016. Na Jasnej Górze. https://idziemy.pl/kosciol/na-jasnej-gorze38148/; 2016. Relacje pielgrzymów ze spotkania z papieżem. (21.07.2026) https://fiat.fm/info/relacje-pielgrzymow-ze-spotkania-z-papiezem.

[21] Depo. 2016 „«Nadzieja pokładana w Bogu na wzór Maryi». List pasterski na XIX Niedzielę Zwykłą – 7 sierpnia 2016 r.”, 118.

[22] 2016. Na Jasnej Górze. https://idziemy.pl/kosciol/na-jasnej-gorze38148 (21.07.2026).

Prego en Madonna mi benedica, peccatore. Franciscus, 28.07.2016" („Proszę, aby Matka Boża mi błogosławiła, grzesznikowi. Franciszek")[23].

Msza św. na szczycie jasnogórskim rozpoczęła się o godzinie 10.30. W bliskości ołtarza polowego na specjalnie dobudowanym podeście zgromadzili się: cały episkopat Polski, kilkuset kapłanów oraz przedstawiciele najwyższych władz państwowych Rzeczypospolitej Polskiej z parą prezydencką na czele. Introit nabożeństwa stanowiło chóralne odśpiewanie starożytnego hymnu *Bogurodzica*. Wybór tego konkretnego utworu nawiązywał do początków chrześcijaństwa na ziemiach polskich. Po procesji wejścia nieoczekiwanie doszło do nagłego incydentu, gdy papież wchodząc na stopnie ołtarza potknął się i upadł. Dzięki natychmiastowej, sprawnej interwencji papieskiej asysty i ceremoniarzy pod przewodnictwem ks. prał. Guido Mariniego, Ojciec Święty szybko powstał i bez przeszkód kontynuował celebrację liturgiczną bez dalszych zakłóceń[24].

Wygłoszone na Jasnej Górze kazanie papieskie stało się przykładem połączenia latynoamerykańskiej teologii z tradycyjną, polską pobożnością maryjno-patriotyczną. Franciszek w strukturze homiletycznej odwołał się do trzech kluczowych pojęć: małości, bliskości i konkretności Boga. Nawiązując do teologii małości i pokory oraz cytując słowa św. Pawła o „pełni czasu" (Ga 4,4), papież dobitnie podkreślił, że przyjście Boga w historii nie dokonało się poprzez triumfalną, oślepiającą manifestację wszechmocy, lecz w sposób najprostszy – jako bezbronne dziecko zrodzone z Niewiasty. Wskazał, że Królestwo Boże zawsze przychodzi „w małości, w pokorze", i stanowczo skonfrontował to przesłanie z uniwersalną pokusą człowieka, dążącego nieustannie do posiadania władzy, ziemskiej wielkości i sławy[25]. Zaznaczył, że Bóg sprzeciwia się pysze, a dostrzega „prostaczków", czego dowodem w historii narodu polskiego byli mężni świadkowie i łagodni głosiciele miłosierdzia, w tym św. Jan Paweł II i św. siostra Faustyna Kowalska. Nawiązując do tego, papież zaznaczył:

---

[23] Jan Sztukowski. 2021. „Papieskie róże". Niedziela (21): 40–41; 2017. Dziś pierwsza rocznica pielgrzymki papieża Franciszka na Jasną Górę. https://www.niedziela.pl/artykul/30273/Dzis-pierwsza-rocznica-pielgrzymki-papieza-Franciszka-na-Jasna-Gore (21.07.2026).

[24] Kuliberda. 2016. „Aktualne informacje dotyczące udziału wiernych i duchowieństwa Archidiecezji Częstochowskiej we Mszy św. sprawowanej przez Ojca Świętego Franciszka na Jasnej Górze w dniu 28 lipca 2016 r.", 3.

[25] 2016. „Homilia papieża Franciszka wygłoszona na Jasnej Górze (28 lipca 2016 r.)". WACz 90 (7–12): 19.

> Poprzez te kanały swojej miłości Pan sprawił, że owe bezcenne dary dotarły do całego Kościoła i całej ludzkości. Znamienne jest, że obecna rocznica chrztu waszego narodu zbiega się dokładnie z Jubileuszem Miłosierdzia[26].

Akcentując teologię bliskości, zaznaczył, że Bóg nie chce być traktowany jak daleki, potężny i zagrażający władca, przebywający wyłącznie w podręcznikach historii, lecz pragnie wchodzić bezpośrednio w ludzką, szarą codzienność. W tym miejscu Franciszek sformułował wielkie dziękczynienie za tysiąclecie historii Polski, obrazowo przedstawiając Boga jako Ojca, który czule podążał z polskim narodem, „biorąc go za rękę". Wyznaczył tym samym nowe zadanie dla współczesnego Kościoła, który jest wezwany do bliskości, uważnego słuchania i autentycznego dzielenia trudów z ludźmi. Trzeci wektor homilii dotyczył konkretności Bożego działania, które ucieleśnia się w codziennej rzeczywistości rodziny. Papież złożył głęboki ukłon wobec polskiej tradycji przekazu wiary, wskazując, że historia narodu została uformowana przez:

> Autentyczną wiarę przekazywaną z rodziny do rodziny, z ojca na syna, a zwłaszcza przez matki i babcie, którym trzeba bardzo dziękować[27].

Następnie Ojciec Święty odwołał się do „wątku maryjnego", wplatającego się subtelnie w dzieje zbawienia. Maryja została ukazana jako „schody, które przemierzył Bóg, aby zejść do nas" oraz jako Ta, która pomaga „tkać w życiu pokorną i prostą treść Ewangelii". Na zakończenie papież sformułował postulat skierowany do Polaków, w którym wezwał, by Matka mężna u stóp krzyża zaszczepiła w narodzie „pragnienie wyjścia ponad krzywdy i rany przeszłości i stworzenia komunii ze wszystkimi", rygorystycznie przestrzegając przed pokusą izolacji i narzucania własnej woli[28].

Wezwania modlitwy wiernych skupiały się na intencjach związanych z Polską. Modlono się też za uczestników Światowych Dni Młodzieży. W procesji z darami do papieża podeszły rodziny z dziećmi. Na zakończenie Mszy św. abp Wojciech Polak, prymas Polski, wypowiedział m.in. takie oto słowa wdzięczności:

---

[26] 2016. „Homilia papieża Franciszka wygłoszona na Jasnej Górze (28 lipca 2016 r.)", 20.

[27] 2016. „Homilia papieża Franciszka wygłoszona na Jasnej Górze (28 lipca 2016 r.)", 20–21.

[28] 2016. „Homilia papieża Franciszka wygłoszona na Jasnej Górze (28 lipca 2016 r.)", 21–22.

> Ojcze Święty, tu na Jasnej Górze, w polskiej Kanie Galilejskiej, staje wokół ciebie Kościół, by wzorem kard. Stefana Wyszyńskiego i Jana Pawła II nauczyć się wszystko stawiać na Maryję i Jej zawierzyć się bez granic[29].

Ponadto wręczył papieżowi krzyż wykonany z dębu piastowskiego z czasów Mieszka I. Po zakończeniu liturgii Franciszek udał się do Sali Rycerskiej, gdzie wykonano okolicznościową fotografię w otoczeniu paulinów, po czym opuścił sanktuarium i powrócił do Krakowa[30].

*

Analiza dostępnych materiałów źródłowych dowodzi, że pielgrzymka papieża Franciszka na Jasną Górę w 2016 r. stanowiła jedno z kluczowych wydarzeń w najnowszej historii archidiecezji częstochowskiej, wykraczające daleko poza ramy jednorazowego aktu liturgicznego. Wizyta ta uwypukliła ewolucję modelu papieskich podróży apostolskich, o charakterze których decydował aktualny kontekst społeczno-polityczny. Obecność papieża Franciszka w Częstochowie stała się nie tylko wyrazem uznania wobec 1050-letnich dziejów chrześcijaństwa w Polsce i stanowiła ciągłość z centralnymi obchodami Światowego Dnia Młodzieży w Krakowie, ale wskazała również na maryjny charakter polskiej pobożności ludowej. Pielgrzymka ta była dużym wysiłkiem logistycznym dla wiernych z archidiecezji częstochowskiej, ale stała się również okazją do mobilizacji religijnej przedstawicieli wszystkich grup wiekowych i duszpasterskich spośród diecezjan. Zgodnie z postulowaną przez Franciszka „eklezjologią peryferii" w centralne obchody jego pielgrzymki zostały włączone również osoby zmarginalizowane i bezdomne. W konsekwencji wizyta apostolska z 2016 r. zakończyła okres masowych pielgrzymek o charakterze *stricte* narodowo-państwowym, prezentując model duszpasterstwa wielkich zgromadzeń, oparty na bezpośrednim i wspólnotowym wymiarze wiary.

[29] 2016. Na Jasnej Górze. https://idziemy.pl/kosciol/na-jasnej-gorze38148 (21.07.2026).

[30] 2016. „Kraków – spotkanie z młodzieżą świata. Jasna Góra – narodowa Msza św. z papieżem Franciszkiem". Niedziela (12): 4; Woynarowska. 2016. „Prostota, bliskość, pokora przybliżają niebo", 61.

*

Bibliografia

Źródła

2016. „Archidiecezjalne Biuro ŚDM w Archidiecezji Częstochowskiej". Okólnik Kurii Metropolitalnej w Częstochowie (6): 16–18.

2016. „Homilia papieża Franciszka wygłoszona na Jasnej Górze (28 lipca 2016 r.)". Wiadomości Archidiecezji Częstochowskiej 90 (7–12): 19–22.

2016. „Informacje dotyczące udziału wiernych i duchowieństwa w uroczystościach pod przewodnictwem Ojca Świętego Franciszka na Jasnej Górze w dniu 28 lipca 2016 r.". Okólnik Kurii Metropolitalnej w Częstochowie (6): 3–6.

Depo Wacław. 2015. „List pasterski arcybiskupa metropolity częstochowskiego na czas przygotowania do Światowych Dni Młodzieży «Dar i zadanie»". Wiadomości Archidiecezji Częstochowskiej 89 (1–6): 75–78.

Depo Wacław. 2016 „«Nadzieja pokładana w Bogu na wzór Maryi». List pasterski na XIX Niedzielę Zwykłą – 7 sierpnia 2016 r.". Wiadomości Archidiecezji Częstochowskiej 90 (7–12): 116–119.

Depo Wacław. 2016. „«Wdzięczność zobowiązująca». List pasterski w związku z pielgrzymką ojca świętego Franciszka do Częstochowy, na Jasną Górę". Wiadomości Archidiecezji Częstochowskiej 90 (7–12): 113–116.

Depo Wacław. 2016. „Zarządzenie z 30 czerwca 2016 r.". Okólnik Kurii Metropolitalnej w Częstochowie (7): 2.

Kuliberda Andrzej. 2016. „Aktualne informacje dotyczące udziału wiernych i duchowieństwa Archidiecezji Częstochowskiej we Mszy św. sprawowanej przez Ojca Świętego Franciszka na Jasnej Górze w dniu 28 lipca 2016 r.". Okólnik Kurii Metropolitalnej w Częstochowie (7): 3–7.

Prasa

2013. „Życiorys Jorge Maria Bergoglia". L'Osservatore Romano 34 (5): 4.

2016. „Kraków – spotkanie z młodzieżą świata. Jasna Góra – narodowa Msza św. z papieżem Franciszkiem". Niedziela (12): 4.

Sztukowski Jan. 2021. „Papieskie róże". Niedziela (21): 40–41.

Woynarowska Katarzyna. 2016. „Prostota, bliskość, pokora przybliżają niebo". Niedziela (32): 59–61.

Opracowania

Bergoglio Jorge Mario (Papa Francesco). 2013. *Dio nella città*. Cinisello Balsamo – Milano: Edizioni San Paolo.

Borghesi Mássimo. 2025. „Papa Francisco. Vivir y pensar en la unidad de los opuestos (1936–2025)". Open Insight 16 (37): 3–11.

Durka Jarosław. 2021. *Władze Polski „ludowej" wobec Jasnej Góry w latach 1945–1989*. Warszawa – Katowice: Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Franciszek, Carlo Musso. 2025. *Nadzieja. Autobiografia*. Tłum. Anna T. Kowalewska. Warszawa: Świat Książki.

Jabłoński Szczepan Zachariasz. 2004. *Jasna Góra bliska i daleka. Ze studiów nad Sanktuarium Narodowym*. Jasna Góra – Częstochowa: Poligrafia Inspektoratu Towarzystwa Salezjańskiego.

Moore Gerard i in. 2025. „Pope Francis (1936–2025) – In Memoriam". Pastoral Liturgy 55 (3): 5–13.

Nowak Stanisław. 2016. „Łaska nawiedzin Kościoła częstochowskiego przez Piotra naszych czasów. Pielgrzymki Ojca Świętego Jana Pawła II i Benedykta XVI na Jasną Górę i do Częstochowy". Veritati et Caritati (6): 331–348.

Ołdakowski Krzysztof. 2026. *Papież Franciszek. Pasterz i prorok*. Kraków: Wydawnictwo WAM.

Widera Michał. 2023. „Pope Benedict XVI's Visit to the Jasna Góra Monastery in 2006". Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego 43 (2): 233–252.

Zieliński Zygmunt. 1999. *Papiestwo i papieże dwóch ostatnich wieków*. Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX.

Związek Jan. 2009. *Rzeczywistość historyczna w kazaniach*. Częstochowa: Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie.

Związek Jan. 2016. „Obchody jubileuszu 1050-lecia Chrztu Polski w Wieluniu (21 IV 2016 r.)". Rocznik Wieluński (16): 279–282.

Zyzak Wojciech. 2018. Jasna Góra Jana Pawła II. W *Jasnogórska Matka i naród. Z Bogurodzicą ku polskiej wolności myśli i czynu. Ogólnopolska konferencja w 100. rocznicę odzyskania niepodległości i spotkanie kustoszów sanktuariów polskich, Jasna Góra, 22–23 października 2018 roku*. Red. Marek Chmielewski, 37–49. Częstochowa: Polskie Towarzystwo Mariologiczne.

Netografia

2016. Jasna Góra. Nowe trony dla papieża. https://idziemy.pl/kosciol/jasna-gora-dwa-nowe-trony-dla-papieza (21.07.2026).

2016. Na Jasnej Górze. https://idziemy.pl/kosciol/na-jasnej-gorze38148 (21.07.2026).

2016. Relacje pielgrzymów ze spotkania z papieżem. https://fiat.fm/info/relacje-pielgrzymow-ze-spotkania-z-papiezem (21.07.2026).

2017. Dziś pierwsza rocznica pielgrzymki papieża Franciszka na Jasną Górę. https://www.niedziela.pl/artykul/30273/Dzis-pierwsza-rocznica-pielgrzymki-papieza-Franciszka-na-Jasna-Gore (21.07.2026).

2025. Biography of the holy father Francis (2013–2025). https://www.vatican.va/content/francesco/en/biography/documents/papa-francesco-biografia-bergoglio.html (22.07.2026).

Molka Jacek. 2015. Przygotowanie do przyjęcia symboli Światowych Dni Młodzieży. https://m.niedziela.pl/artykul/14398/Przygotowanie-do-przyjecia-symboli-Swiatowych-Dni-Mlodziezy (21.07.2026).

Sitek Angelika. 2016. Franciszek na Jasnej Górze – Bóg jest konkretny. https://fiat.fm/info/franciszek-na-jasnej-gorze-bog-jest-konkretny (21.07.2026).